

Foto: Thomas Gunnarsson

Toppjungfrulin finns på den svenska rödlistan över hotade arter och är placerad i kategorin sårbar (VU).

Toppjungfrulin är en flerårig ört med smala, oskaftade centimeterlånga blad som sitter strödda längs stjälken som har en längd av 10–30 centimeter och är grenad från basen. De mellan 15 och 50 blommorna sitter tätt samlade i en klase i toppen av stjälken. Blommorna är fjärilslika och har fem foderblad. Två av foderbladen är större, kronbladlika och bildar blommans vingar. De tre kronbladen är fransiga och sammanvuxna. Blomfärgen

är vanligen rödviolett men blommorna kan också vara vita eller blå. Kapseln är platt, hjärtlik och vingkantad.

Blommornas stödblad når ovanför blomknoppen vilket ger blomställningen ett taggigt utseende. Detta skiljer toppjungfrulinet från jungfrulin *Polygala vulgaris*. Från rosettjungfrulin *P. amarella* skiljs arten bland annat genom att en basal bladrosett saknas.

Toppjungfrulinet blommar i juni eller juli månad. De svarta fröna har ett flikigt, oljerikt bihang som uppskattas av myror vilka på så sätt hjälper till med spridningen.

Rödlistan

Den svenska rödlistan upprättas av ArtDatabanken och fastställs av Naturvårdsverket. Listan uppdateras vart femte år. I rödlistan klassificeras växter och djur i olika hotkategorier beroende på hur stor risken är att arten ska försvinna ur landet.

Rödlistans kategorier:

RE – Försvunnen

CR – Akut hotad

EN – Starkt hotad

VU – Sårbar

NT – Missgynnad

DD – Kunskapsbrist

Foto: Margareta Edqvist

Foto: Åke Svensson

Toppjungfrulin

växer främst på kalkhaltig, sandig eller humusrik mark. Växtplatsen är oftast öppen, torr och solexponerad. Den vill ha ett lågt växttäck och trivs därför i kalkrika naturbetesmarker som är relativt hårt betade. Andra miljöer kan vara vägkanter, gravfält, åkerrenar, banvallar, stigar och alvarhedar. På Ölands Stora alvar är toppjungfrulin väl spridd på de betade torrängsryggarna. Där växer den tillsammans med arter som backklöver, praktbrunört, alvarmalört, alvarstånds och tidigblommande orkidéer.

De viktigaste utbredningsområdena för arten i Sverige är Öland, Gotland, Mälardalen och Uppland. Den har tidigare funnits så långt norrut som Hälsingland. Under 1900-talet har arten minskat och försvunnit från stora delar av södra och mellersta Sverige. Orsaken är att mängden naturbetesmark har minskat. Toppjungfrulin missgynnas av den igenväxning orsakad av minskad hävd som skett av många marker. Även den ökade användningen av konstgödsel har gjort att andra mer konkurrensstarka arter kunnat tränga ut toppjungfrulinet. Uppodling av åkerholmar, igenläggning av åkerrenar och skogsplantering har också varit förödande för arten.

Marker som fortfarande hyser toppjungfrulin bör fortsättas att hävdas ganska intensivt, gödsling bör helt undvikas.

Floraövervakning

Sveriges miljömål slår fast att alla arter ska förekomma i livskraftiga bestånd. Att kartlägga förekomsten av hotade växter är en viktig del i arbetet med att bevara arter och biologisk mångfald.

Projekt Floraväktarna är ett nätverk av växt- och naturintresserade personer som besöker de hotade arternas växtplatser för att räkna antalet plantor, upptäcka eventuella förändringar eller andra oroande faktorer. Floraväktarnas rapporter ligger till grund för en del av miljöövervakningen

och floravårdsarbetet i landet.

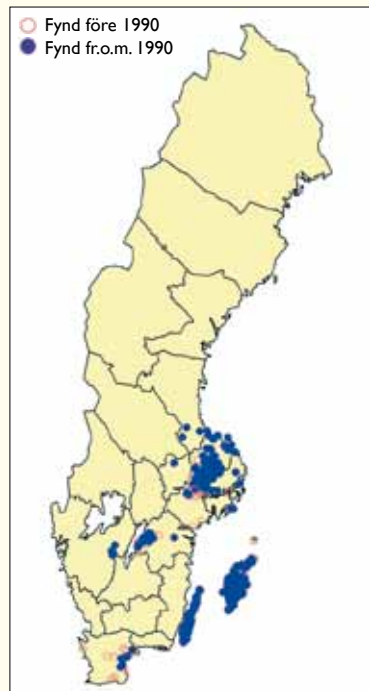
Andra viktiga delar i bevarandearbetet är nätverket Natura 2000 och arbetet kring åtgärdsprogrammen.

Naturvårdsverket har gett länsstyrelserna i uppdrag att ta fram åtgärdsprogram för ett antal hotade kärlväxter som inte klarar att överleva utan särskilda åtgärder. Programmen är inte formellt bindande men syftar till att vara vägledande för arbetet med att bevara dessa arter i landet.

Natura 2000 är ett nätverk av EU:s mest

skyddsvärda naturområden. Natura 2000-områden finns i alla medlemsländer och ska hejda utrotningen av arter och livsmiljöer. Ett fyrtiotal av Sveriges kärlväxter ingår i nätverket.

Vill du veta mer om floraövervakning eller informera om någon lokal för toppjungfrulin hör gärna av dig till margareta.edqvist@telia.com som är samordnare för Floraväktarna. Vill du diskutera kring skötsel eller åtgärder för en specifik lokal kontakta din länsstyrelse.

Toppjungfrulin är i övriga Norden endast känd från Åland.

Om du vill läsa mer om toppjungfrulin eller om floraövervakning kan du besöka följande hemsidor:

Svenska Botaniska Föreningen:
www.sbf.c.se

ArtDatabanken:
www.artdata.slu.se

Naturvårdsverket:
www.naturvardsverket.se

Länsstyrelserna:
www.lst.se

Svenska Botaniska Föreningen
ArtDatabanken